

8.8.2022

Valtiovarainministeriö

Suomen Tilintarkastajat ry on tilintarkastajia edustava edunvalvontajärjestö. Jäsenemme ovat tilintarkastuslain mukaisesti hyväksytyjä HT-, KHT- ja JHT-tilintarkastajia sekä tilintarkastusalan ja taloushallinnon asiantuntijoita. Tavoitteenamme on auttaa tilintarkastajien ammattikuntaa menestymään sekä tuomaan lisäarvoa elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle. Taloudellista raportointia ja alan käytäntöjä edistämällä olemme mukana rakentamassa perustaa suomalaisen yhteiskunnan kilpailukyvyille ja hyvinvoinnille. Yhdistykseen kuuluu yli 90 % tilintarkastuslaissa määritellyistä tilintarkastajista.

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/486/2022

LAUSUNTO HE-LUONNOKSESTA VEROTUS- JA TULLIASIOITA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Suomen Tilintarkastajat ry (jäljempänä ST) kiittää mahdollisuudesta saada lausua hallituksen esityksestä automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioita koskevaksi lainsäädännöksi. Lausuntonaan ST esittää seuraavaa.

Yleisesti luonnoksesta

Esitysluonnoksen tavoitteena on mahdollistaa Verohallinnon, Tullin ja Liikenne- ja viestintäviraston automaattinen päätöksenteko asioissa, joissa se ei olisi sallittua automaattista päätöksentekoa julkisessa hallinnossa koskeviin yleislakeihin ehdotetun sääntelyn mukaan. Esitysluonnoksessa viitataan oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhdessä valmistelemaan hallituksen esitysluonnokseen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi. Automaattinen ratkaiseminen olisi esitysluonnoksen mukaan mahdollista vain silloin, kun hallintolaissa säädettäviksi ehdotetut yleiset edellytykset asian automaattiselle ratkaisemiselle täyttyvät. Esitysluonnoksella olisi kuitenkin hallintolain 5 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla tarkoitus poiketa hallintolain yleissäännöksestä.

Esitysluonnoksen mukaan verotus- ja tullimenettelyn luonne massamuotoisena hallintomenettelynä ja tarve käyttää automaatiota kaavamaisissa tyyppitapauksissa, joissa päätöksenteon edellytykset on täsmällisesti säädetty laissa tai niitä koskee vakiintunut oikeus- ja soveltamiskäytäntö. Käsiteltävien tapausten määrän takia verotusta ei voitaisi toimeenpanna lain edellyttämässä määrääjoissa, jolloin verovelvollisten ei olisi mahdollista saada veroasioitaan käsiteltyksi hallintolaissa tarkoitetulla tavalla ilman aiheetonta viivytystä ilman virkailijaresurssien merkittävää lisäystä.

Verotuksessa automaattiset ratkaisut toteutetaan tietojärjestelmään sisältyvillä ennalta määritellyillä käsittelysäännöillä, ja ehdotuksessa on otettu huomioon se, että automatisoitu päätöksenteko ei sovellu sellaiseen hallinnolliseen päätöksentekoon, joka edellyttää päätöksentekijän käyttävän laajaa harkintavaltaa. Tavoite tehokkuuteen on hyvä, mutta soveltamisalan rajauksessa rangaistuksenluonteinen hallinnollinen seuraamus voitaisiin määrätä automaattisesti myös, jos virkailija on harkinnut seuraamusmaksun määräämiseen

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

vaikuttavat tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Oikaisuvaatimusten ratkaisemisen osalta esitetään, että automaattinen ratkaiseminen voisi koskea sellaisia oikaisuvaatimuksia, joiden ratkaiseminen ei viranomaisen etukäteisen harkinnan mukaan sisällä seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa tai jos virkailija on harkinnut oikaisuvaatimukseen liittyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Soveltamisalan rajaus on kirjoitettu väljästi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös muutoksenhakukelpoisen päätöksen antamista rekisteröintejä koskevissa asioissa. Ehdotus on parannus verovelvollisten kannalta nykyiseen tilanteeseen.

Rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset

Ehdotuksen mukaan verotusmenettelystä annettuun lakiin lisättäisiin uusi 26 f. Säännösehdotuksen 1 momentin 1 kohdan mukaan asia voitaisiin ratkaista automaattisesti myös siltä osin kuin kyse on myöhästymismaksun, veronkorotuksen tai laiminlyöntimaksun määräämisestä. Viranomaisen olisi ehdotuksen mukaan etukäteen harkittava missä tilanteissa seuraamuksen määrääminen voidaan automatisoida niin, että tuloksena on lain mukainen ratkaisu. Seuraamus voitaisiin määrätä automaattisesti, jos sen perusteena olevan laiminlyönnin toteaminen ja seuraamuksen suuruuden määrittäminen eivät edellytä virkailijan tapauskohtaista harkintaa. Seuraamus voitaisiin määrätä automaattisesti myös, jos virkailija on harkinnut seuraamuksen määräämiseen vaikuttavat tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat. Ehdotuksen mukaan käytännössä seuraamuksen määrääminen automaattisesti edellyttäisi, että seuraamuksen perusteena olevan laiminlyönnin tapahtuminen, kuten veroilmoituksen tai selvityksen antamatta jättäminen tai myöhästyminen, on mahdollista todeta ohjelmallisesti. Toiseksi seuraamusten määrä tulisi voida johtaa suoraan sovellettavasta säännöksestä tai viranomaisella tulisi olla seuraamusmaksun määräämisessä vakiintunut ratkaisukäytäntö ja säännöt, joiden mukaisesti seuraamusmaksun suuruus määrätään yhtenäisesti kaikissa samanlaisissa tapauksissa, jollei yksittäisissä asioissa ilmene tapauskohtaisia seikkoja, jotka on seuraamusta määrättäessä otettava huomioon.

Jos verovelvolliselle tai muulle ilmoitusvelvolliselle on ehdotuksen mukaan varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen seuraamusmaksun määräämistä, kuulemisvelvoitteesta huolehtiminen voisi edellyttää, että seuraamusmaksun määrääminen ohjataan virkailijan käsiteltäväksi, jos verovelvollinen on esittänyt asiassa vapaamuotoista selvitystä. Virkailijan olisi tällöin tutkittava annettu selvitys, harkittava sen merkitys ja tehtävä ratkaisu seuraamuksen määräämisestä.

Vakiintuneen käsityksen mukaan veronkorotusta ja myöhästymismaksua koskevissa säännöksissä on kysymys sanktioluonteisista hallinnollisista seuraamuksista, jotka ovat rinnastettavissa rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Seuraamusmaksut ovat usein merkittäviä verovelvollisen kannalta. Sen vuoksi niiden määräämisen perustelemisen olisi ensiarvoisen tärkeää.

Esitysluonnoksessa jää täysin avoimeksi se, mitä käytännössä vakiintumisella tarkoitetaan, kun nykyäänkin verohallinto päätöksissään perustelee vakiintumisella omia käytäntöjään. Miten seuraamusten oikeasuhteisuus voitaisiin varmistaa käytännössä?

Kuulemisvelvollisuus olisi toteutettava niin, että virkailija ratkaisee asian kuulemisajan päätyttyä sellaisissa tilanteissa, jotka edellyttävät virkailijan harkintaa

S	SUOMEN
T	TILINTARKASTAJAT

Verotuspäätöksen sisältö

Esitysluonnoksessa esitetään automaattisen päätöksenteon edellyttämiä muutoksia verotuspäätösten sisältöön. Verotuspäätöksestä tulisi jatkossa käydä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti sekä tieto siitä, missä tiedonhallintalain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla. Automaattisen päätöksenteon laajeneminen nykyisestä edellyttää verotuspäätösten tietosisällön varmistamista. Automaatiossa annettavassa päätöksessä on annettava yksilöidyt tiedot päätöksen ratkaisemisen perusteista päätöksen oikeellisuuden arvioimiseksi. Viranomaisen tulee myös osata antaa lisätietoa ja perustelut siitä, minkä olosuhteiden ja aineellisten päättelysääntöjen yhdistelmällä päätös on automaatiassa kyseissä yksittäistapauksessa syntynyt. Verohallinnon on luotava järjestelmä, josta verovelvollinen saa helposti selville, mihin vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön tai sääntöihin automaatiassa tehty päätös perustuu, jotta verovelvollinen voi arvioida päätöksen oikeellisuutta ja mahdollista muutoshakutarvetta.

Helsingissä 8. päivänä elokuuta 2022

SUOMEN TILINTARKASTAJAT RY